

Краснова Т.Д.

Херсонський державний університет

ЧУТЛИВІСТЬ ВОДНИХ МОДЕЛЬНИХ СИСТЕМ РОСЛИН ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ БУТИЛЬОВАНОЇ ВОДИ

Актуальність теми. На сьогодні для контролю якості питної води різного походження використовують мікробіологічний аналіз та фізико-хімічні методи визначення органолептичних, токсикологічних, фізіологічних показників. При цьому основними критеріями є визначення концентрацій домішок згідно стандартів та повноцінність складу води за макро- та мікроелементами [5]. Сучасні Держстандарти щодо якості питної води містять [4] ще одну групу методів контролю. До них віднесено біотестування. Цей метод у поєднанні з мікробіологічним аналізом повинно стати першим етапом визначення якості питної води і провідним у визначенні можливих наслідків її впливу на живі організми. Проте на практиці біотестування для визначення якості питної води не використовують.

У ґрунтовних працях з якості бутильованої води, що визначали методом біотестування, є класифікація марок таких вод за вказаним показником [3]. У існуючих дослідженнях щодо якості фасованих вод ряска мала відсутня як фітотест [1; 2]. Водночас вона - водна рослина, що є індикатором І типу щодо полютантних властивостей чинника і за дослідженнями групи М.М.Сидорович її можна використати для біотестування якості питної води. У попередній праці було визначення чутливості різних фітотестів до якості бутильованої води. Для порівняння були використані такі рослинні модельні системи, а саме, проростки однодольних (ячменю звичайного *Hordeum vulgare* та пшениці озимої *Triticum aestivum*), і культури ряски малої *Lemna minor* L. Результати даної праці показали, що вода, яка продається у різних районах міста, не має суттєвої токсичності проте ступінь безпечності порівняно з водою з локальної свердловини неоднаковий: всі варіанти достовірно змінюють ростові процеси у фітотестах; ці процеси є найчутливішими в корені модельних систем; за показниками ростових процесів батареї фітотестів (кількістю показників, що змінилася) варіанти можна проранжувати відповідно ступеню безпечності води: еталон>М2>М4>М1>М3>М5; урахувавши частку показників фітотестів, що реагують на дію досліджувального чинника, використані модельні системи можна проранжувати за рівнем чутливості до якості бутильованої води: пшениця>ряска>цибуля>ячмінь [6]. Тому метою дослідження стало порівняння чутливості 2-х модельних систем водних рослин щодо визначення безпечності бутильованої води. **Матеріал і методи дослідження.** Для роботи з ряскою малою підготували шість варіантів чашок Петрі: з локальної свердловини (еталон) та з бутильованою питною водою марки “Моршинська” з різних мікрорайонів м. Херсона. Кожен варіант води містив по п’ять чашок Петрі. У них з маточної

культури ряски відраховали по 50 листеців *L. minor* для кожної чашки і підраховали кількість рослин. Далі на 15 діб чашки поставили до приладу «ФЛОРА» для щодобового освітлення 6-8 годин. На 15 добу визначали кількість листеців (Nл), кількість рослин (Nр), виміряли максимальну довжину кореня (Lк, $V_{\text{вибірки}} = 70$), кількість коренів (Nл).

Водна культура насіння ячміню звичайного *Hordeum vulgare*, що пророщене на плаваючих дисках. Відраховали по 10 насінин ячменю звичайного для кожного стаканчика, які зав'язали в марлевий мішечок і замочили в бутильованій воді з різних мікрорайонів м. Херсона на одну добу. Після цього кожну порцію насінин розклали на плаваючий диск у разові стаканчики, що містили «свій» варіант води. Кожний варіант експерименту мав 6 стаканчиків. Насіння пророщували впродовж 10 діб, при 6-8 год. освітленні. По закінченню експерименту в кожному варіанті визначали біометричні показники: довжину стебла (Lст.), довжину кореня (Lкор.), кількість стебла (Nст.), кількість коренів (Nкор.), масу стебла (mст.), масу корення (mкор.), а також концентрацію хлорофілу. **Результати дослідження.** Таблиця 1. містить порівняльну чутливість щодо двох модельних систем, яка свідчить про те, що найінтенсивніше по відношенню до чутливості реагує культура ряски малої, а саме, довжина корення I моніторингу. В той час коли плаваюча модель реагує лише фотосинтез.

Таблиця 1

Порівняльна чутливість водних модельних систем рослин щодо визначення безпечності бутильованої води

	Біометричні показники								Біохімічні показники		
	Ряска мала				Плаваюча модель				Ряска мала	Плаваюча модель	
	Nл		Nр		Lк		Nк				
1	2	1	2	1	2	1	2				
M1					+			+			+
M2					+		+				+
M3				+	+	+					+
M4					+						+
M5		+		+	+	+		+			+

Примітка: + - значення показника, який реагує; 1 і 2 – два моніторинги впливу варіантів води

Висновок:

1) - ряска за біометричними, а саме ростовими показниками чутлива за плаваючу модель;

- Lк – найчутливіший показник культури ряски;

2) – водночас фотосинтез плаваючої моделі реагує краще, ніж культура ряски малої;

- варіанти можна за якістю об'єднати у групи: I- M1, M4; II- M2, M3; III- M5;

- відповідно еталону вони ранжуються таким чином еталон-I>II>III;

Отже, для з'ясування безпечності води можна використати батарею фітотестів, яка складається з 2-х водних модельних рослинних систем: культури ряски малої і пророщеного насіння ячміню на «плаваючих дисках».

Література

1. Антонова Г.С. Результати біотестування бутильованої питної води з використанням риб / Г.С. Антонова, Т.А Засядько - [Электронный ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/zasyadko-ta-antonova-gs-rezultati-biotestuvannya-butilovanoyi-pitnoyi-vodi-z-vikoristannyam-rib/>
2. Архипчук В.В. Оценка качества питьевых бутылированных вод методами биотестирования / В.В. Архипчук, В.В. Гончарук // Химия и технология воды.- 2004(а). - Т. 26, № 5. - С. 485-525.
3. Гончарук В.В. Комплексна оцінка якості фасованих вод / В.В. Гончарук, В.В. Архипчук, Г.В. Тарлецька та ін. // Вісник НАН України. – 2005. - № 3. – С. 47-57.
4. Государственные санитарные нормы и правила "Гигиенические требования к воде питьевой, предназначенной для потребления человеком" (ГСанПиН 2.2.4-171-10).
5. Капарова А.Д. Оценка биологических свойств питьевой воды, обработанной различными способами, методом биоиндикации / А.Д Капарова, Н.М. Сафронова, Е.А. Пятов. // Питьевая вода. - 2009. - N 1(49). - С.24-30.
6. Краснова Т.Д. Чутливість різних фітотестів до якості бутильованої води як показник її безпечності / Т.Д.Краснова, М.М. Сидорович // Тернопільські біологічні читання – Ternopil Bioscience – 2019. – С. 280-283.

**Рекомендує до друку
науковий керівник**

професор Марина Сидорович